

Bernard Harbaš

NEMOGUĆA BLISKOST

Sažetak

Rad je fokusiran na tretman pojmova seksualnosti, ljubavi i prijateljstva u poststrukturalističkoj teoriji. Ljubav i prijateljstvo su emotivna stanja koja se suprotstavljaju autoritetu, poretku i društvenim normama. Oni stvaraju „problematičan“ savez koji podriva trenutni poredak i narušava suverenitet. Bliskost povezuje ljude u afektivnu zajednicu, koju nije jednostavno kontrolisati. Koncepte ljubavi i prijateljstva teoretičari poststrukturalizma shvaćaju kao stanje opasnosti, jer se njima stvara jedinstvo, koje izaziva mržnju drugih, nevoljenih, jedinstava. Stoga su ljubav i prijateljstvo opasni, subverzivni i problematični, a vlast teži da ih nadzire. Ljubav i prijateljstvo ne predstavljaju samo opasnost po vlast i kontrolu – oni su tendencija za asimilacijom, jer nastoje da ponište individualnost i stvore jedinstvo. Oni su istovremeno i ekonomični, jer se ispoljavaju kroz želju da se neko posjeduje, te zahtjev za recipročnošću i uzvraćanjem. Iz tog razloga, poststrukturalisti postavljaju pitanje, da li postoje ljubav i prijateljstvo s onu stranu osjećanja, bliskosti i asimilacije, te da li postoje na način da se poštuju singularnost i drugost drugog.

Ključne riječi: bliskost; asimilacija; ljubav; prijateljstvo; distanca; muška ljubav; bratstvo; singularnost; disproporcija; ljubav prema mrtvom; nerecipročna ljubav;

Bliskost i njene opasnosti

Pojam bliskost se u ovom radu razmatra kroz nekoliko različitih formi: ljubav, prijateljstvo i seksualnost. Svi ovi oblici bliskosti su oduvijek pod budnim okom politike, ekonomije i religije, jer podrivaju norme, hijerarhiju i autoritet. Za kršćanstvo je seksualna bliskost odobrena samo ako je upražnjavana u braku i ako je vodila potomstvu. U tom duhu, homoseksualna i vanbračna bliskost je, prema *Svetom pismu*, neprihvaćena i kažnjiva. Vlast uvijek s oprezom gleda na bliskost, jer ona stvara homogene saveze, te samim time izaziva neprijateljstvo prema onima koji im ne pripadaju. Osim toga, postoji uvijek mogućnost da bliskost homogenizira grupe koji će se suprotstavljati samoj vlasti. Bliskost je problematična za moderno birokratizirano društvo, jer remeti i podriva hijerarhiju i autoritet. Na koncu, opasnost bliskosti vrebava i u pretjeranoj ljubavi koja se može poistovjetiti sa nastojanje da se neko posjeduje i asimilira.

(Ne)prihvatljiva ljubav

Pojam ljubavi je oduvijek bio rascijepljen između dva pola – društveno očekivanog ponašanja i seksualnosti. Iz perspektive *Svetog pisma*, ispravna ljubav je bračna, a poželjno je da rezultat te ljubavi bude potomstvo. Međutim, ta ljubav nije rezultat izraženih emocija, već način kontrolisanja želje i nagona. U *Poslanici Korinćanima* Pavao piše: „Ali, pošto je blud veoma raširen, neka svaki muškarac ima svoju ženu i neka svaka žena ima svog muža“ (1. Kor 7.2.). Ukratko, ljubav je odobrena samo ako je produkt bračnih odnosa. Brak je sveta i vječna institucija koja mora biti utemeljena na heteroseksualnom odnosu, dok je svaki drugi oblik ljubavi, poput homoseksualne ili isključivo tjelesne, nepoželjan. Bludničenje se smatra odnosom koji ne teži sjedinjivanju s duhom, nego samo s tijelom. Ono je odobreno, ali samo ako se odvija u braku i ako se radi o kontrolisanoj seksualnosti, o čemu Pavao piše: „Sve mi je dozvoljeno“, ali nije sve korisno. „Sve mi je dozvoljeno“, ali neću dopustiti da bilo šta ovlada mnome“ (1 Kor, 6, 12). Ukratko, brak je monogamna zajednica odobrena od Boga, u kojoj dvoje ljudi različitog pola postaju jedno tijelo, a njihova veza je usmjerena ka stvaranju potomstva. U pogledu tjelesne ljubavi, Pavao navodi da problem nije toliko u žudnji, koliko u nekontrolisanoj upotrebi tjelesne polnosti. Tijelo je dato od Boga, ono je njegov poklon čovjeku i ono u čemu se nalazi Duh Sveti. „Bežite od bluda. Svaki drugi greh koji čovek počini jeste izvan tela; ali ko čini blud, greši svom telu“ (1 Kor. 6, 18). Osim što je zasnovana na monogamiji i obilježena potomstvom, ljubav koju promovira *Sveto pismo* mora biti vječito jedinstvo čiji je raskid, iz bilo kog razloga, neprihvatljiv Bogu. Tijelo nije ljudsko, te

samim time ni ljubav nije ljudska, nego Božija. Tijelo se ne može koristiti kako se hoće, već u skladu s propisima, a oni nalažu da je to samo u bračnoj zajednici. Van braka se treba suzdržavati od spolnosti, što i sam Pavao priznaje da čini. Kao što se može vidjeti, brak nastaje kao bogougodan način zadovoljavanja želje i žudnje. Pored žudnje i njenog zadovoljenja izvan braka, Pavao navodi i grijeh „muškoložnika“, tj. muškaraca koji liježu u krevet s drugim muškarcima, i koji, zajedno s preljubicima, kradljivcima i ostalim grešnicima, neće baštiniti Kraljevstvo božije. Ne treba zaboraviti da i *Stari zavjet*, posebno *Levitski zakon* također zabranjuje homoseksualnu ljubav: „Ako muškarac legne s muškarcem kao što bi legao sa ženom, obojica su učinila gadno delo. Neka se pogube. Neka njihova krv padne na njih.“ (Lev., 20, 13) U tom duhu, kreira se jedna društveno poželjna dimenzija ljubavi koja je moguća samo u formi heteroseksualnog braka koji teži potomstvu.

Opasnosti muške ljubavi

Prominentni francuski teoretičar Michel Foucault razmatra problem ljubavi u modernom dobu, a posebno naglašava odnos društva prema homoseksualnom odnosu. Prema njemu, ta vrsta ljubavi nije problematična zbog seksualnog čina, već zbog same ljubavi među muškarcima. Muški seksualni odnos ili „muškoložništvo“ nije ono što je problematično za društvene norme, jer je riječ o pukom zadovoljavanju želje. Za društvo je problem muško prijateljstvo: „Ali to da individue počinju da vole jedna drugu – to je već problem. Institucija je uhvaćena u kontradikciju; afektivni intenziteti je osujećuju, i u isto vreme čine da ona funkcioniše i da bude uzdrmanava. Pogledajte vojsku gde se ljubav među muškarcima neprekidno priziva i osramoćuje. Institucionalni kodovi ne mogu da vrednuju ove odnose sa mnoštvenim intenzitetima, bojama koje variraju, nevidljivim pokretima i promenljivim formama. Ti odnosi izazivaju kratak spoj i uvode ljubav na mesto gde bi trebalo da bude samo zakon, pravilo, ili navika“ (Fuko, 2000: 73). Foucault postavlja pitanje zašto je ljubav, a ne seks između muškaraca, toliko neprihvaćena, pa čak i više nego ljubav između žena. Totalne institucije, poput vojske, u takvom vidu prijateljstva vide opasnost, jer se pojavom ljubavi među muškarcima narušava red i uniformnost koju zahtijeva vojni režim. To je subverzija normi i poretka i, na koncu, suprotstavljanje autoritetu režima. Prijateljstvo je od antike pa sve do početka novog vijeka bilo „modus značajnih socijalnih odnosa“, utemeljeno na emotivnosti, ali i međusobnoj odgovornosti (Foucault, 2013: 216). S pojavom industrijalizacije, kapitalizma i birokratizovanog društva, koje je od pojedinaca zahtijevalo poštivanje pravila, impersonalnost,

anonimnost i distancu, bliskost, prijateljstvo i obostrana pomoć postaju problem. U tom smislu, prijateljstvo postaje neprijatelj novog društva zasnovanog na pravu, normama i birokratiji. Foucault smatra da muška ljubav, te općenito ljubav, nije bila problematična sve do 18. vijeka, kada dolazi u koliziju s društvom koje zagovara hijerarhiju i normativnost. Tek se tada postavlja pitanje: Šta muškarci rade zajedno?

Druga značajna stvar koju Foucault propituje je način na koji je seksualnost tretirana u kršćanstvu. Naime, on uviđa da je prvi čovjek imao sposobnost i volju da kontroliše svoje nagone jer „Adam nije poznao nevoljno uzbuđenje“ (Fuko, 2010: 68). Osim toga, Foucault uviđa da Adam, zapravo, nikada nije ni imao slobodnu volju da upravlja svojim nagonima, jer je ona oduvijek bila božija. Međutim, nakon Pada i božije kazne, čovjek u potpunosti gubi kontrolu nad svojim nagonima. I ne samo čovjek, već i sam Bog ne može da upravlja čovjekovim nagonima. : „Njegovo telo, i delovi njegovog tela, prestali su da se pokoravaju njegovim [božijim] zapovestima, ustali su protiv njega [Boga], i seksualni delovi tela su bili prvi koji su ustali u ovoj neposlušnosti.“ (Fuko, 2010: 68) Nadalje, Foucault smatra da prekrivanje Adamovog polnog organa listom smokve ne označava samo da se Adam stidio izlaganja u javnosti svog spolovila, već nekontrolisane erekcije (Fuko, 2010: 68). U ovome on uviđa paradoksalnu situaciju – dok su nekontrolisane kretnje polnih organa rezultat božije volje, Bog ne prihvata nekontrolisanu erekciju. U tom duhu, Foucault zaključuje da je erekcija vrsta pobune protiv Boga, koju je sam Bog uzrokovao. Do prvobitnog grijeha, čovjek je mogao da kontroliše svoje nagone i žudnju, te da sebi uskrati polno zadovoljstvo, međutim nakon njega, čovjek postaje zarobljenik nagona, ali istovremeno i pobunjenik protiv Boga. Bog je zarobio čovjeka u svijet nagona i učinio ga ovisnim o njima, a upravo ti nagoni postaju sredstvo otpora Bogu.

Bliskost i razdijeljena ljubav

Njemački formalni sociolog Ferdinand Tönnies zagovarao je ideju da je društvo konstitusano od dva osnovna oblika – *Gemeinschaft* (zajednica) i *Gesellschaft* (društvo). Zajednica je predstavljala prisnost, bliskost, neposrednost i prijateljstvo, te je karakterizirala tradicionalne oblike udruživanja. Nasuprot njoj stoji viši oblik udruživanja, a to je društvo, koje podrazumijeva udaljenost, formalnost, norme i anonimnost. Uvriježeno je mišljenje svih klasičnih sociologa da se društvo razvija iz stanja neposredne bliskosti i ljubavi ka stanju distance i formalnosti. Na taj

način, ljubav i bliskost se pripisuju tradicionalnim oblicima udruživanja, a formalizacija i anonimnost višim i razvijenijim društvenim oblicima. Drugim riječima, prelaskom iz zajednice u društvo gubi se ljubav i prisnost. Koncept gubitka izvorne prisnosti dio je nostalgijskog diskursa, jer se aludira na žalovanje za zlatnim dobom, nevinošću i intimnošću. Izlaskom iz zajednice, članovi društva žive jednu vrstu gubitka, ili nedostatka, kojeg nadoknađuju nostalgijom za izvornom ljubavi ili izvorom kao ljubavi.

Francuski postfenomenološki teoretičar Jean-Luc Nancy kritikuje koncept žala za izvornom ljubavi, tj. nostalgijski diskurs, jer u njemu vidi imanenciju, odnosno nastojanje da se vratimo prvobitnom jedinstvu koje ne dopušta separaciju i distancu. Imanencija o kojoj Nancy govori predstavlja prostor jedinstva, fuzije i istosti u kojem nema mjesta za singularnost. „No upravo tu treba dovesti u sumnju retrospektivnu svijest o gubitku zajednice i njenog identiteta [...] Treba dovesti u sumnju tu svijest, ponajprije jer ona čini se prati Zapad od njegovih povelja: u svakom trenutku njegove povijesti on se već odao nostalgiji za nekom arhaičnijom a iščezlom zajednicom, žaljenju za izgubljenom obiteljskom prisnošću, za izgubljenim bratstvom, za izgubljenom druževenošću“ (Nancy, 2003: 16). Prekid sa zajednicom i prelazak u više oblike društvenosti je, zapravo, prekid s ljubavlju koja je producirala jedinstvo, fuziju i imanenciju. Tvrdnja Maxa Horkheimera da se gubitak prirodne vezanosti i izvorne ljubavi obično nadoknađaju stvaranjem novih vrsta imanencija, poput nacije i nacionalizma, nije daleka Nancyju. Nancy pokušava da ukaže da je nostalgija žal za stanjem u kojem je više bića bilo istovrsno i jedinstveno. Osim toga, Nancy kritikuje pojam zajednica ljubavnika francuskog sociologa Georges-a Batailla, za koji smatra da vodi ka stvaranju djela, suvereniteta i, na koncu, zajedništva (Nancy, 2003: 46). Iako Bataille insistira na erotičnosti kao kreativnoj, nepredvidljivoj i kontingentnoj djelatnosti, za Nancyja je ona praksa koja stvara homogenost, te poništenje singularnosti. Ljubavnici se spajaju u jedinstvo, a to jedinstvo uvijek vodi ka isključivanju drugih, nevoljenih, jedinstava. Za njega, zajednica ljubavnika na najbolji način otkriva vezu između ljubavi i posjedovanja, a ljubavnike smatra opasanim jer zahtijevaju posjedovanje i gospodarenje. Klasični vid ljubavi, ispunjene afektima, emocijama i erotičnošću, aludira na posjedovanje i uzvratanje, te samim time, predstavlja ekonomsku aktivnost. Iz tog razloga, on predlaže jedan novi oblik ljubavi, ljubavi koja se opire zajedništvu, imanentnosti, jedinstvu i samoljubivosti. Ona nije žalovanje za prošlošću,

tradicijom ili izvornom bliskošću, nego otvorenost prema drugosti i singularnosti. U Nancyjevom diskursu, ona se dešava u zajednici, koja, za razliku od Tönniesovog viđenja ovog pojma, predstavlja postojanje jednih pored drugih bez bliskosti i fuzije. To nije povratak izvornosti, nije žalovanje zbog gubitka izvorne prisnosti, nego zajedničko postojanje jedinstvenih i singularnih bića. „Zajednica je naprosto stvarna pozicija egzistencije“ (Nancy, 1999: 203). U tom kontekstu, Nancy naglašava da ljubav ne može biti gospodarenje, niti želja za asimilacijom – ona se realizira u mnoštvu i distanci. Pojednostavljeno, ljubav je prepuštanje drugom da bude drugi. Ili preciznije, poštivanje pojedinačnosti i singularnosti. Suprotno klasičnim konceptima vječne ljubavi, Nancy smatra da je ljubav singularna i da dolazi u obećanju (Nancy, 1991: 101). Mi ne posjedujemo ljubav – kao što je nemoguće posjedovati bilo koju singularnost – nego samo najavljujemo njen dolazak. Ljubav nije tvorevina, niti djelo, jer se ljubav vodi (*one makes love because it is never made*). Ona je razbijena (*shattered, éclaté*) jer postoji u izlaganju i komunikaciji između singularnosti – ona je neuhvatljiva, jer dolazi kao obećanje. U tom smislu, kao obećanje, ona postoji van nas, ona se ne može posjedovati, jer ne postoji moja ljubav – moja ljubav bi bila primjer čiste asimilacije i prisvajanja. Drugim riječima, ona nije vlasništvo, nego izlaganje i dijeljenje ideje o nečem što uvijek dolazi. Ona je izlaganje pojedinačnih bića drugim bićima – ona je odnos prema drugosti. Budući da nije posjedovanje, niti nametanje, već poštovanje drugosti drugog, ona je izraz čovjekove slobode. Ljubav je sloboda jer mimoilazi posjedovanje, prisvajanje i sjedinjavanje. Ona je izlaganje i dijeljenje među pojedinačnim bićima, bez njihovog stapanja. Prema Nancyju, ne postoje vječni i nepromjenjivi subjekti, nego singularna pluralna bića koja su postoje i međusobno dijele sebe jedni s drugima. Ljubav pokazuje lomljivost čovjekovog postojanja. Pod lomljivošću se ne misli na osjećanja koja nas razbijaju (jer ljubav nije osjećanje), nego na našu izloženost drugome, koja proizvodi krhkost našeg postojanja. U tom smislu, u ljubavi „sopstvo postoji kao slomljeno i razbijeno“ (Abbott, 2011: 149). Pojedinačno biće nije vječna i nepromjenjiva supstanca, nego konačnost postojanja. Ljubav je neodvojiva od činjenice smrtnosti naše egzistencije. U ljubavi se otvaramo, izlažemo, dijelimo jedni s drugima, te samim time i postajemo ranjivi, krhki, lomljivi, prestajemo biti vječna i nepromjenljiva sopstva.

Prijateljstvo s onu stranu bliskosti

Od antičkih vremena definicija prijateljstva se dovođila u vezu sa srazmjerom, recipročnošću i homogenizacijom. Poznata je Aristotelova podjela prijateljstva na tri tipa, koju je izložio u svojoj

Nikomahovoj etici. Dok je prvi tip prijateljstva onaj radi koristi, drugi je radi užitka. Takve vrste prijateljstva su prolazne, jer se u njima ne voli neko radi toga kakav on uistinu jeste, nego radi užitka i koristi (Aristotel, 1156a 10-15). Nasuprot prvim dvoma, treći tip prijateljstva je onaj u kojem su ljudi dobri jedni prema drugima bez užitka i koristi. U takvom prijateljstvu ljudi su isti ili slični, jer teže istom, a to su dobro i vrlina. Takvo prijateljstvo je recipročno, jer zahtijeva uzajamnost i uzvraćanje dobrote. Zbog upućenosti na iste stvari i zbog istih karakteristika koje pravi prijatelji posjeduju, prijatelj je uvijek drugo JA (Aristotel, 1988: 1166a). U tom smislu, prijateljstvo se zasniva na istim ili sličnim pojedincima okupljenih oko zajedničke svrhe. Prijatelj mora biti isti ili sličan meni da bi znao šta meni treba, što ukazuje da je istinsko prijateljstvo zajednica istih ili sličnih subjekata.

Problemom istovrsnosti u prijateljstvu i nemogućnošću prijateljstva bavi se francuski poststrukturalistički teoretičar Jacques Derrida. U svom glasovitom djelu *Odmetničke države* on ukazuje na problem privilegovanja figure brata kroz cijelu historiju društvenih veza. O bliskosti se govorilo samo iz perspektive pobratimstva, a ono je, prema Derridi, bilo temelj svakog oblika udruživanja. Muško prijateljstvo je ishodište svih oblika zajedništava i asocijacija – ono je osnova etničkog i nacionalnog principa. Naslijeđe Francuske revolucije je iznijelo slobodu, jednakost i bratstvo, a socijalistička kultura bratstvo i jedinstvo. Međutim, ni u jednom ni u drugom ne vidimo otvorenost prema ženskom udruživanju, bliskosti ili prijateljstvu. „U fraternalizmu, pobratimstvu, bratskoj i pobratimljujućoj zajednici, prednost se istovremeno daje muškom autoritetu brata (koji je i sin, muž, otac) – genealoški, porodično, rođenjem, domaćinski – i naciji.“ (Derrida, 2007: 77) U tom pogledu, ni demokratija nije imuna na bliskost muškaraca, niti na pobratimstvo – ona je produkt muškog prijateljstva, ona je političko koje je razdijeljeno među braćom i muškarcima. Pobratimstvo prati historiju ljudske civilizacije od njenih početaka, od mita pa sve do danas – od Oca horde kojeg proždiru sinovi/braća i u kojima nema sestara, nego samo predmeta muške požude, pa sve do revolucionarnog i socijalističkog pobratimstva.

Još jedno važno pitanje o prijateljstvu Derrida fokusira na problem uzvraćanja. Na samom početku svojih *Politika prijateljstva* on postavlja pitanje da li se ljubav odnosi isključivo na odnos između živih ljudi, odnosno da li je uslov ljubavi sam život. Prema njemu, upravo je smrt jedan od temeljnih kriterija ljubavi. „Ne možemo voleti a da ne živimo i da ne znamo da volimo, ali možemo voleti mrtvo, odnosno neživo, koji o tome, dakle, ne znaju ništa. Upravo se u mogućnosti

da se voli mrtvo odlučuje neka volivost“ (Derida, 2001: 37). Voljeti mrtvacu znači ne tražiti ljubav zauzvrat, voljeti mrtvog znači dati ljubav onome koji ni ne zna da je tu ljubav primio. To je ljubav koja ne može da posjeduje niti asimiluje. Koliko god nadrealno zvučalno, to je ljubav koja ne sjednuje i ne pravi fuziju, niti stvara bratstvo ili nacije. Derrida posebno kritikuje Aristotelov treći tip prijateljstva, po kojem je ono zajednica u vrlini, a prijatelj drugo JA. Za Derridu, prijateljstvo u vrlini je uslovno, jer isključuje one koji nemaju vrlinu. U tom smislu, „treba da budeš krepostan ako želiš da te volim“ (Derida, 2001: 57). Prijatelj koji je moje drugo JA očigledan je primjer da prijateljstvo za Aristotela može da funkcioniše na dva načina: ako smo isti (u vrlini, na primjer) ili kao vrsta samoljubivosti. Iz tog razloga, Derrida smatra da je ljubav, posebno u klasičnom aristotelovskom smislu, opasno stanje, jer nagovještava jedinstvo, jednoulje, neslobodu, posjedovanje i odsustvo drugosti. Kroz aristotelovsku perspektivu, prijatelj kao drugi sa svojim specifičnostima ne može postojati, jer da bi bio prijatelj, on mora biti isti kao JA. Nasuprot Aristotelu, Derrida smatra da je prijateljstvo događaj koji se čeka, kao mesijanstvo bez mesije. Za njega je istinsko prijateljstvo neuzvratno i bezuslovno, te se može ostvariti samo s mrtvim.

Na kraju (distanca i razlika)

Kao što se moglo vidjeti, navedene forme bliskosti vode prema asimilaciji, poništenju individualnosti, zajedništvu i na koncu, totalitarizmu. Iz tog razloga, prema poststrukturalistički orijentisanim misliocima, neophodno je pojam bliskosti promisliti iz perspektive, koja podrazumijeva distancu, razliku i poštivanje drugosti. Namjesto pretjerane bliskosti, intimnosti i ljubavi, Jacques Derrida predlaže prijateljstvo koje čekamo i koje je neuhvatljivo. To je prijateljstvo koje čekamo u smrti onoga kojeg smatramo prijateljem, kako bismo mu pokazali da smo mu prijatelj. U takvom prijateljstvu nema uzvraćanja, recipročnosti i samim time, ekonomske uslovljenosti, jer mrtav prijatelj ne može da uzvratiti prijateljski odnos. U tom duhu, neophodno je, kako piše Maurice Blanchot, samo neobjavljeno, tiho i nečujno prijateljstvo. Umjesto težnje ljubavi prema vlasništvu i posjedovanjem, Jean-Luc Nancy predlaže zajednicu singularnih i inkomenzurabilnih pojedinaca, zajednicu koja je je asimetrična, nedemokratska, disproporcionalna. Takva zajednica isključuje vlasništvo i asimilaciju, a uključuje različitost, pluralizam i poštivanje drugog i drugosti. Samo takva zajednica nas spašava od nasilne istosti, bratkoratije i totalitarizma.

Literatura:

1. Abbott, M. (2011) „On not loving Everyone: Comments on Jean Luc Nancy's “L’amour en éclats [Shattered love]”“, *Glossator*, 5, str. 139- 162.
2. Aristotel, *Nikomahova etika* Zagreb: Globus (prev. Tomislav Ladan)
3. *Biblija*, Institut za izučavanje religije, (prir. Pavle Simonović)
4. Derida, Ž. (2007) *Odmetničke države*. Beograd: Beogradski krug (prev. Ivan Milenković)
5. Derida, Ž. (2001) *Politike prijateljstva*. Beograd: Beogradski krug. (prev. Ivan Milenković)
6. Fuko, M. (2000) „Prijateljstvo kao način života“ *Ženske studije*, br. 13, str. (prev. Tatjana Popović)
7. Fuko, M. (2010) „Seksualnost i tihovanje“, *Polja*, br. 463, str. 64-69. (prev. Dejan Aničić)
8. Foucault, M. (2013) „Ama šta muškarci rade zajedno“, *Književna republika*, br. 7-9, str. 214-217. (prev. Mario Kopic)
9. Nancy, J.-L. (2003) *Razdjelovljena zajednica. O singularnom pluralnom bitku*. Zagreb: Multimedijalni institut. (prev. Tomislav Medak)
10. Nancy, J.-L. (1999) „De l'être-en-commun“ *La communauté désœuvrée*, Paris: Christian Bourgois
11. Nancy, J. L. (1991) „Shattered love“ *Inoperative community*- Minneapolis and Oxford: University of Minnesota Press

IMPOSSIBLE INTIMACY

Abstract

This article focuses on the ways in which concepts of sexuality, love, and friendship are treated in poststructuralist theory. Love and friendship are emotional states which stand against authority, order and social norms. They form a “problematic” alliance which undermines the existing order and disrupts sovereignty. Intimacy connects people into an affective community, which is not easily controlled. Poststructuralist theorists understand the concepts of love and friendship as states of

danger, because they create a unity that provokes hatred of other, unloved, unities. Because of that, love and friendship are dangerous, subversive, and problematic, and authority strives to survey them. Love and friendship do not represent only a threat to authority and control – they also have a tendency towards assimilation, because they strive to negate individuality and create unity. At the same time, they are economical, since they are manifested through the desire to possess someone, as well as through the demand for reciprocity and returning. Because of that, poststructuralists raise the question of whether love and friendship can exist beyond feelings, intimacy, and assimilation, and whether they can exist in a way that singularity and otherness of the other are respected.

Keywords: *intimacy; assimilation; love; friendship; distance; male love; fraternity; singularity; disproportion; love for the dead; non-reciprocal love*